

**Jana Dular
Wang'ombe,
slovenska
humanitarka**

V Afriki sem naredila univerzo življenja!

Že kot otrok je sanjala, da bo pomagala ljudem v Afriki. »Verjamem, da se s poslanstvom rodiš, in če prisluhneš tistemu glasku v sebi, ga boš tudi živel,« pravi diplomirana pravnica, ki je na vročem kontinentu v zadnjih enajstih letih pomagala do boljše izobrazbe in življenja že toliko ljudem, da jih niti prešteti ne more več. Najprej v Malaviju, zdaj pa gradi center za otroke s posebnimi potrebami, vrtec in glasbeno-filmsko šolo še na kenijskem podeželju, kamor se je preselila pred štirimi leti, ko je rodila sina. Dela se loteva z vsem srcem in sočutjem, po drugi strani pa odgovorno, premišljeno in transparentno. »V Afriki so me naučili, da pritoževanje ne pomaga, temveč je treba iskati rešitve, pa smo jih,« pravi.

Tekst: **KATJA BOŽIČ**, foto: osebni arhiv

Trenutno živi v Keniji, na pobočju gore Kenija, na 2600 metrih nadmorske višine, v vasi svojega dolgoletnega moža Jesseja, glasbenika in magistra umetnosti, gledališča in filma. Obdajajo jo plantaže čaja, kave, banan. »V Keniji imamo dvakrat na leto deževno dobo, zato je zemlja zelo rodovitna. Ljudje tukaj se šaljijo, da na zemljo se lahko zaneseš, na vlado pač ne,« se nasmehne humanitarka, ki se je pred štirimi leti, ko je zanosila in še živela v Malaviju, v vasi ob sladkovodnem jezeru, odločila, da je po vseh letih, ko je v Afriki naredila ogromno za druge, čas, da naredi nekaj tudi zase in za

svojo družino. »Štirinajstkrat sem zbolela za malarijo, dvakrat bila na robu preživetja. Ko sem zbolela zadnjič, med nosečnostjo, sem vedela, da moram na varno.« Tu, kjer živi sedaj, tako visoko, komarjev, ki prenašajo malarijo, namreč ni. Seveda pa tudi v Keniji ne počiva in nadaljuje svoje projekte.

Prvič v Afriki. Prvič se je v Afriko za eno leto odpravila po tretjem letniku pravne fakultete, leta 2008. V Tanzaniji in Ugandi je pomagala pri že obstoječih projektih. »V Tanzaniji sem sodelovala in delno financirala gradnjo šole za masajske otroke sredi savane, poučeva-

la sem več tisoč osnovnošolskih otrok, delala v sirotišnici in vpisala 15 otrok v zasebno šolo. V Ugandi sem pomagala skupnosti Pigmejcev. Vlada je namreč njihove gozdove razglasila za rezervat goril in jih pregnala na polja, tam pa so s svojimi lovskimi in gozdnimi veščinami težko živeli. Naučila sem jih, kje začeti. Najprej smo postavili kokošnjake in vanje naselili kokoši, da so otroci jedli jajca in tako dobili potrebne proteine za zdrav razvoj. V vsaki od petih vasi je bilo po sto otrok. Nato smo s skupnostjo na polja posadili 3.000 kilogramov krompirja in fižola, da ljudje niso več stradali.« Med vikendi je pomagala domačinom, med te-

dnom pa vodila del organizacije Edirisa Slovenca Mihe Logarja in svojo plačo, okoli 200 evrov na mesec, investirala v te projekte. Vmes se je srečala s težavami otrok s posebnimi potrebami, in to jo je povsem spremenilo. »Mame v Ugandi verjamejo, da se jim je takšen otrok rodil, ker je imel prste vmes hudič in jih je tako preklel za njihove grehe. Vlada je na jugozahodu Ugande zgradila prvi center za 90 otrok s hudimi duševnimi motnjami. Tja so jih dali, da bi imeli varen dom, hrano ... Ko sem center obiskala, pa je bilo grozno! Otroci so ležali na tankih žimnicah na betonskih tleh, stavba ni imela stekla na oknih, otroci so zbolevali za mala-

rijo, pljučnico ... Želela sem si samo zamahniti s čarobno paličico in vse urediti, ampak veš, da ne moreš. Afričani so me naučili, naj najprej stopim na prvo stopnico in potem bom počasi prišla do cilja. Zato sem najprej šla k lokalnemu steklarju in ga prosila, da mi za razumno ceno proda sto šip. Postopoma sem prenovila center za otroke s posebnimi potrebami in jim s tem omogočila normalne razmere za bivanje. Takrat sem začutila, da želim pomagati predvsem njim. Vrnila sem se v Slovenijo, da bi s predavanji zaslužila potrebna sredstva. Ljudi sem pozivala, ali se lahko odpovedo eni kavi in donirajo evro ali dva, o življenju v Afriki sem pripovedovala otrokom v osnovnih in srednjih šolah ter jih spodbujala, da se odrečejo eni čokoladi, in tako sem počasi dobila zadostno podporo za nadaljnjo pomoč.« Hkrati je takrat v devetih mesecih opravila zadnjih 14 izpitov in diplomirala, da se je lahko čim prej vrnila. Ker je imela vizijo, je vse šlo zlahka. Srečala je kolegico psihologinjo Bernardo Nemeč, spoznala jo je v Ugan-

zembe. »To je vasica brez elektrike in pitne vode, ljudje živijo z danes na jutri. Čeprav je zraven tretje največje afriško jezero, vlada ni naredila ničesar v smislu namakanja. Ljudje se preživljajo z lovljenjem rib in si kopljejo gomoljnico kasa-va – to jedo iz dneva v dan.« Večina humanitarnih projektov se odvija v glavnih mestih, Jana pa gre rada tja, kjer ljudje pomoč resnično potrebujejo, kjer nimajo ničesar. »Ekologi brez meja so nama podarili 15.000 evrov, ki so jih zbrali z zbiranjem papirja. S tem denarjem sva med drugim kupili zemljo. Bernarda se je po letu in pol vrnila v Slovenijo, jaz sem ostala in se odločila, da bom zgradila center za otroke s posebnimi potrebami. Ko ostaneš sam, moraš zaupati svoji intuiciji in na pot ti pridejo pravi

ljudje, prave informacije, samo poslušati moraš znati. Naučila sem se slediti notranjemu vodstvu, če se mi nekaj ni zdelo prav, se za stvar nisem odločila. V večjem, sto kilometrov oddaljenem mestu sem našla tri profesionalne zidarje. Izjemno moraš biti pazljiv, koga izbereš, kajti stavba mora biti varna, ne nazadnje bodo v njej otroci. Velikokrat rečem, da je bila to moja univerza življenja, ogromno sem se naučila o sebi, življenju, veri. V gradnjo sem vključila domačine. Ker je vas ob jezeru, je bil vsaj pesek zastoj. Domačini so spekli 50.000 opek, vse sem jim pošteno plačala. V Afriki ni poceni graditi, vreča cementa tam stane 12 evrov, gradbeni material je drag.« Ker se je želela ljudem čim bolj približati, je začela graditi z njimi.

Mazembe. Z Bernardo sta se odpravili v zelo odročno vas Ma-

pali svoje otroke v varstvo. Ti nisi bela, imaš afriško dušo, so mi dejali. Jana v njihovem jeziku pomeni 'enaka kot mi', potem so mi dali pa še afriško ime Temwanani, kar pomeni 'tista, ki prinaša ljubezen'. Ko smo zgradili center, sem začela voditi programe za otroke s posebnimi potrebami – z disleksijo, za slabovidne, naglušne, s kognitivno znižanimi sposobnostmi. Specialni pedagogi iz Slovenije so naredili program, mi pa smo ga prilagodili malavijskemu kurikulumu. Ta program izvajamo še danes v okviru mojega društva ELA (vzgoja, pismenost in umetnost). Vsak dan, že deset let, prihaja v center 50 otrok z znižanimi kognitivnimi sposobnostmi na triurne delavnice, kjer se z njimi ukvarjamo 'ena na ena', delamo vaje, krepimo grafo- in fino

motoriko. Pa še vsak dan jih kakovostno nahranimo z okusnim obrokom – pripravljamo ribe, fižol, polento, zelenjavo, sojo, krompir. Napredki so izjemni! Strenirala sem super ekipo, imam skupino malavijskih učiteljev, ki jim zaupam in delujejo na ravni, ki jo zahtevam. Na začetku sem bila z vsemi prijateljica, potem pa sem videla, da si moram ustvariti spoštovanje, tam sem bila, da bi naredila korenite spremembe. Za pošteno delo so nagrajeni s pošteno plačo. Ni bilo milosti, nekaj sem jih morala tudi odpustiti, če sem želela, da stvari nemoteno delujejo tudi zdaj, ko me tam ni vse leto.« Vsako popoldne za okoli 200 osnovnošolskih otrok organizirajo različne delavnice – od matematike, angleščine, branja do pisanja, likovne in športne delavnice. »ELA je bil prvi center z igriščem, česa takega pred tem še niso videli.«

Mladinski center in opolno- močenje žensk. Ko je tako žive-

la z njimi v eni od treh sobic za prostovoljce v stavbi Elinega centra, je opazila, da so v vasi večinoma ženske in starejši, moški so odšli s trebuhom za kruhom, mladina pa je bila prepuščena sama sebi. »Zapadali so v kriminal, prostitucijo. Po končani osnovni šoli zanje ni bilo prihodnosti, saj so vse srednje šole plačljive. Šolnina v najcenejši šoli stane 150 evrov na leto, povprečna plača Malavijca pa je 30 evrov na mesec in si šolanja otrok ne more privoščiti. ELA je tako ustanovila mladinski klub, ta temeljil na predpostavki, da ima vsak otrok kakšen talent. Imeli smo pevski zbor, izjemne poete, akrobate, plesalce, teater, organizirali smo predstave ... Vozila sem jih po sosednjih vaseh in mestih, tam smo z nastopi zbirali prispevke in jih potem investirali za plačilo šolnin, da so lahko šli naprej v srednjo šolo. Bili smo tako uspešni, da se je mladinski klub razširil še v sto kilometrov oddaljeno mesto, imeli smo 400 članov. Za nas je slišal celo malavijski predsednik in k nam poslal predsedniškega svetovalca, pet ministrov ter ekipo novinarjev, da so nas predstavili v tamkajšnjih medijih.« Na žalost od vseh predsedniških in političnih obljub ni bilo uresničeno nič in spet je imela na plečih ogromno odgovornost.

»K meni so začele prihajati tudi vaške ženske, ali jih lahko zaposlim. Treba jih je bilo opolnomočiti. Denarja jim nisem dajala, temveč sem jih naučila delati. Kupila sem na stotine metrov blaga, sukance, igle, da so šivale torbe, ki sem jih potem za prostovoljne prispevke prodajala na svojih predavanjih v Sloveniji in jim nazaj nosila denar. Vmes sem jim organizirala predavanja o vaškem podjetništvu, in ko sem jim prinesla denar, je že vsaka imela načrt, kaj bo počela. Ena skupina je odprla pekarno, druge so odpirale trgovine, tretje so še naprej šivale ... Tako smo naredili v vasi malo revolucijo pozitivnih sprememb, kar so zelo cenili. Ko me ni bilo v vasi, niso iz Elinega centra nikoli ničesar vzeli, saj so vedeli, da bodo kradli svojim otrokom. Na koncu sem vzpostavila sistem nadzorstva, v katerega je vključen tudi šef vasi, ki pride trikrat na dan pogledat, ali stvari delujejo, kot je treba, in mi potem o tem s fotografijami in po telefonu vsak teden poroča o dogajanju v centru.«

Denarna pomoč iz več strani. Ekologi brez meja so bili prvi, ki so Jani oziroma društvu ELA pomagali na humanitarni poti. ▶

► Leta 2015 se je vključil še Rotary klub Dolenjske Toplice, med drugim so ji pomagali opremiti center s solarnimi paneli. »Začela sem tudi z botrstvom otrok v Elinem centru. V teh letih se je priključilo lepo število botrov, ki vsak mesec prispevajo deset evrov za določenega otroka. Te trikrat na leto opremimo z darili, v katerih so potrebščine, ki jih najbolj potrebujejo za normalno življenje. Nekaj podpore zberem tudi s predavanji po Sloveniji. V teh letih sem predavala že v 400 osnovnih in srednjih šolah in raznih javnih institucijah ter navdušila že preko 50.000 poslušalcev. Lansko leto pa je na enem takšnih predavanj k meni prišel slikar Janez Štros, ki s knjigami svojih slik pomaga otrokom s posebnimi potrebami v projektu Tudi ti si angel. Ko je slišal mojo zgodbo, se je pridružil mojemu projektu v Keniji z Rotary klubom Kranj, katerega član je, nedolgo zatem pa se nam je pridružil tudi Janez Lipeč iz Zagorja s tamkajšnjim Rotary klubom.«

Selitev v Kenijo. V določenem trenutku je dobila občutek, da je v Malaviju naredila vse, kar je lahko, da je ljudi naučila »loviti ribe« in da si zdaj z znanjem pomagajo sami. Poleg tega je velikokrat zbolela za malarijo. Ker je v centru zbrala odgovorno ekipo in si zagotovila dober sistem nadzorstva, se je preselila k možu v Kenijo. Njegovi starši so jima dali nekaj zemlje, da sta si zgradila dom. Kmalu zatem se jima je rodil sin Amani, kar v jeziku svahili pomeni »mir in harmonija«. »Ker si to želimo za ves svet, sva si rekla, da bomo s ponavljanjem njegovega imena vibracijsko dobro vplivali na ves planet,« se nasmehne. Ko se je na kenijskem podeželju ustalila, pa je začela opazovati podobne težave, kot jih je videla v Malaviju, zato se je odločila društvo ELA razširiti v Kenijo. Začel se je projekt ELA Kenija. »Proces je bil enak, kupili smo zemljo, registrirali organizacijo, izbrali dobre gradbenike, finance in začeli graditi center za otroke s posebnimi potrebami. Naša zemlja je le dve minuti od javne šole, tako da bomo lahko izvajali podoben program kot v Malaviju. Rada bi odprla tudi vrtec z materiali montessori in glasbeno-filmsko šolo za problematično mladino. Naučili jih bomo vsega, da bodo lahko nato s pridobljenim znanjem vstopili na trg dela. Kajti talenti so res izjemni, a tu ni nobenih institucij za učenje in njihovo krepitev. Toda zaslužijo

si kakovostno izobrazbo, tako kot naši, slovenski otroci. Ker se trenutno vse to še gradi, potrebujemo denar. Največja dosedanja podpornika sta Branko in Nataša Bogovič (Podjetje Svet Dekorja), Janez Štros s projektom Tudi ti si angel in poprej omenjeni Rotary klubi. Projekte vodim transparentno, kar se mi zdi izrednega pomena.«

Bodimo hvaležni. Afrika jo je naučila, koliko pomeni, če znaš radosno preživeti vsak dan. »Naučila sem se skromnosti, biti zadovoljna z majhnimi stvarmi, toliko je stvari, zaradi katerih smo lahko hvaležni. Zbujamo se v varni državi, imamo brezplačno izobrazbo, pravnica sem postala, ne da bi potrošila en sam evro. V Afriki se vse to plača. Zato pravim Sloveniji in Slovencem, hvala, da ste z mano! Kadar predavam, otrokom povem, naj cenijo svoje učitelje, knjižnice, polne šolske torbe, obroke ... Za afriške otroke to namreč ni nekaj samoumevnega!« ■

Če želite pomagati otrokom v Keniji do kakovostne izobrazbe, lahko

- pošljete SMS na 1919 s ključno besedo KENIJA5 (darujete 5 EUR) ali KENIJA1 (darujete 1 EUR)
- nakažete zelen prispevek na račun društva ELA:
Prejemnik: KULTURNO IZOBRAŽEVALNO DRUŠTVO ELA
Naslov: JURKA VAS 33
Kraj: 8351 STRAŽA
Država: SLOVENIJA
Račun (TR): SI56 0203 8009 0249 043
BIC koda: LJBASI2XXXX
Sklic: 00 99
Koda namena: OTHR
Namen: Donacija
- naročite čudovito knjigo JANA DULAR: THE WARM HEART OF AFRICA (naročila na drustvoela@gmail.com)

Ni mi vseeno

PIŠE: MAJDA JUVAN, majda.juvan@gmail.com

Naj razvajanje ne bo le spomin

Po dveh letih sva z vnuki ponovila vajo. Po koncu šole smo šli na lepše. Nič posebnega, ampak za nas razvajanje. Hotel, lepa okolica za hribčkanje, bazeni in res nadstandardna hrana v hotelski restavraciji. Če ne bi bila reklama, bi z veseljem zapisala, kje.

Tile trije naši so zvrščeni med 8 in 13. Pri najstarejšem se že napoveduje puberteta in potem, saj vemo, adijo, dedek in babica. Tako je bilo in bo. Zanimivo jih je gledati, kako se spreminjajo. V vseh ozirih. Ko je bil ta naš skorajšnji pubertetnik star nekaj let, je bilo prehranjevanje prava mora. Viki krema, cvrt krompirček, morda še čisto majhen »pohanček« ... V bližnji trgovini smo kupovali kekse, da je sploh »preživel«. Danes pa ... eno samo degustiranje. Tole, pa tisto, pa ono, vsakega za grizljaj. Kaj pa je to, ti poskusi, pa mi povej ... črni njoki, začimbe, za katere še nisem slišala, vse je poskusil. Mlajša mu že sledita. Zelo upam, da bo ostalo le pri poskušanju, ker na kopaljšču vidiš veliko, ampak res veliko zelo predebelih otrok. In staršev. Kot v dokumentarcih o Ameriki.

Časi se spreminjajo in mi z njimi. Mi se staramo, otroci odrasčajo. Nas jutri skrbi, njih še čisto nič. Na srečo.

Ko se otreseš domače rutine in medijskega stampega, je svet lepši. A kaj ko te danes informacije ujamejo, tudi ko jih ne iščeš. Tudi če ti je vseeno, kaj je Janša povedal v tem ali onem intervjuju, izveš. Če komentira tisti, ki ga je gledal na Novi TV, potem je bil enkrat in neponovljivo dober, če pripoveduje gledalec nacionalne televizije, je lagal v vsakem drugem stavku. Tako je to danes pri nas. Seveda nas niso razklali politiki, kjer pa, sami smo se. Mi smo krivi, državljanji. Tudi pandemijo sta politika in njej podrejena stroka premagali. A ker smo državljanji nesposobni, smo se po ne-

marnem okuževali in umirali. In smo v obeh kategorijah med »najboljšimi« na svetu. In v jeseni bomo vajo ponovili. Oboji. Politika bo takrat še uspešnejša, kajti spomladi bodo volitve. Mi pa še bolj krivi.

Živimo vsak v svojem svetu in eni mimo drugih.

Na Kongresnem trgu so bili Oni. V oči sta mi padla dva. Prvi je bil Igor Bavčar, ki ima stalni naslov še vedno na Dobu, drugi pa Martin Strel. Ni mi jasno, kaj je on počel med posebej vabljenimi gosti, res ne. Kot da doma nimamo dovolj dobrih športnikov!? Upam, da smo se mu davkoplačevalci za izkazano čast priznati iz Amerike, kjer je strahovito znan, cenjen in bogat?!

Zelo lep je bil tudi kulturni program. Nekakšen slovenski kankan na Avsenikovo Golico je bil nepozaben. No, tudi poslаницa predsednika vlade je bila prima. Predvsem tisti del o netenju nestrpnosti in sovraštva, ki ga do drugače mislečih gojijo opozicijske stranke. SDS s tem nima nič. Itak.

In ti drugače misleči so bili na Prešernovem trgu. Ob njih pa policisti v popolni bojni opremi. Posredovali so le, ko so Prešernov spomenik zavzeli t. i. neonacistični rumeni jopiči. Po ministru Hojsu biseri, ki so se čisto po nepotrebnem vrgli med svinje. Svinje? Itak! Kamorkoli je poštenjak Hojs pogledal, je videl same svinje. Še bolj me je osupnil dr. Žiga Turk, ki je to isto, po njegovem preglasno množico označil za drhal.

Hja, brez teh svinj oziroma drhali bi oba, minister in profesor, bila brez plač. Odurno in necivilizirano!

O. K., jaz bom že kako, a kako se bodo iz te greznice izvlekli naši vnuki, ne vem. Tudi zato sem na Prešernovem trgu pogrešala več mladih. Tistih, ki bodo to, kar se danes kuha, živeli. Da razvajanja zanje in njihove ne bodo le spomin.